



Fredagskronikken

Bård Harstad, professor ved Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo. Twitter: @bardharstad



Bård Harstad Handlingsregelen oppfordrer til rask oljeutvinning

Jo mer av formuen som er pumpet opp og plassert i Oljefondet, desto mer tillates regjeringen å bruke. Incentivet kan skade det globale klimaarbeidet.

● **Handlingsregelen hylles** som en suksess i inn- og utland. Det er gode grunner til det. Det er mange eksempler på land som har levd over evne, spesielt blant dem som har hatt tilgang til tombar naturressurser. Handlingsregelen begrenser muligheten til å bruke opp slike inntekter raskt.

Selv i land uten oljeressurser er politikere fristet til å bruke over evne. Det er en stor forskningslitteratur som viser hvordan fristelsene gir høy offentlig gjeld. Ulike land har ulike løsninger. USA har et gjeldstak de må forholde seg til. De amerikanske delstatene må balansere budsjettene hver eneste periode.

For en oljenasjon som Norge er det ikke gjeld, men heller «hollandsk syke» som kan bli problemet: Frykten er at inntektene brukes opp for raskt. Når inntektene en gang tar slutt, kan annen industri ha blitt fortrengt og være lite konkurransedyktig.

Handlingsregelen har slik sett vært en suksess. Regelen sier at vi kun kan tappe statens pensjonsfond utland (SPU), altså «Oljefondet», for forventet realavkastning. I 2017 ble «forventet realavkastning» redusert fra fire til tre prosent. Flere regjeringer har nok vært fristet til å utfordre grensen, og forbruket hadde nok vært større, og Oljefondet mindre, uten denne regelen.

Det som begrenser regjeringens bruk er altså ikke vår oljeformue som helhet. En del av oljeformuen ligger jo fortsatt dypt begravd. Det er kun den del av formuen som er pumpet opp og plassert i SPU som en kan bruke tre prosent av. Jo mer som er pumpet opp og vekslet om i hard valuta, desto mer tillates regjeringen å bruke, selv om nasjonalformuen er uendret.

Så lenge handlingsregelen begrenser statsbudsjettet, er det altså kun en måte å øke pengebruken på: At mer av oljefor-



↑ Handlingsreglenes suksess kan motivere snarlig utvinning. I tråd med denne logikken produserer vi to prosent av verdens olje selv om vi kun besitter en halv prosent av verdens reserver, skriver Bård Harstad i kronikken. Bildet er fra Johan Sverdrup-feltet, som ble satt i produksjon 5. oktober i år. Foto: Tommy Ellingsen

Forskningen

Hvem: Ton van den Bremer, Frederick van der Ploeg og Samuel Wills

Hva: «The Elephant In The Ground: Managing Oil And Sovereign Wealth»

Hvor: European Economic Review 82 (2016), side 113–131.

muen er på bok heller enn i bakken. En trenger ikke være rakettforsker – eller samfunnsøkonom – for å forstå at denne mekanismen kan gjøre det fristende å velge en raskere utvinningstakt enn man ellers ville valgt.

Det tar rett nok flere år fra det blir gitt til-delning eller konsesjon til pengene strømmer inn. Dette gjør mekanismen noe svakere, men forsvinner gjør den ikke.

Handlingsreglenes suksess kan derfor motivere snarlig utvinning. I tråd med denne logikken produserer vi to prosent av verdens olje, selv om vi kun besitter en halv prosent av verdens reserver. Vi utvinnet altså fire ganger så raskt som andre – i forhold til reservene vi har. På toppen av dette bemerker det internasjonale energibyrået (IEA) at Norge er blant de fire land som øker sin utvinning mest.

Tempoet kritiseres også i Norge og det pågår en intens debatt, selv innad i regjeringen, om hvorvidt vi kan flytte utvinningen lenger nord etter hvert som klimaendringene gjør at den omstridte iskanten trekker seg tilbake.

I utgangspunktet skulle en kanskje ikke tro at det var her i nord en skulle ha mest hast med å utvinne. Globalt er det jo mest kostnadseffektivt å utvinne fra de billigste

feltene først, og de finnes dessverre ikke på kalde nordlige hav. Men det som er best globalt velges kanskje ikke lokalt, så lenge handlingsregelen krever at vi utvinnet oljen før politikerne kan høste av formuen.

Hvordan bør så handlingsregelen utformes?

→ Om fremtidige oljepriser var kjent, kunne det vært mer hensiktsmessig å basere handlingsregelen på all formue, også den som fortsatt ligger i bakken. I så fall kunne vi samtidig redusert prosentatsen i handlingsregelen slik dagens begrensning forble uendret. (Se faktaboks om forskning.)

→ Når fremtidige oljepriser er ukjent, er det lurt å være forsiktig og legge mindre vekt på det vi kan komme til å utvinne senere. Dette argumentet tilsier en lavere vekt på formuen i bakken, men slett ikke en vekt som er null, slik den nå er.

→ En styrke ved dagens regel er at den medfører en gradvis innfasing av oljepengene, siden innfasingen skjer i takt med hvor mye som alt er blitt utvunnet og plassert i SPU. En gradvis innfasing kunne vi imidlertid sørget for på andre måter. For eksempel kunne vi valgt en handlingsregel der prosentandelen vi kan benytte øker med tiden.

I valget av type handlingsregel bør en ta flere slike hensyn. Hensynet til risiko og gradvis innfasing bør veies opp mot hvordan regelen motiverer til et utvinningstempo som kanskje er raskere enn det ellers ville vært. Når disse hensynene veies opp mot hverandre, vil nasjonen i beste fall velge den regel som balanserer hensynene så godt som råd er for landet selv.

Men regelen som er best for nasjonen er neppe best for verden som helhet.

Ulempen med dagens handlingsregel – motivasjonen til å utvinne raskt – bæres først og fremst av andre enn oss selv.

Debattansvarlig: Vidar Ivarsen
Telefon: 22 00 10 59
Sentralbord: 22 00 10 00
Epost: debatt@dn.no

Hovedinnlegg/kronikk:
Inntil 4500 tegn med mellomrom
Underinnlegg/replikk:
Inntil 1500 tegn med mellomrom
Legg ved portrettfoto

Allt stoff som leveres til Dagens Næringsliv må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.

Ulempen med dagens handlingsregel – motivasjonen til å utvinne raskt – bæres først og fremst av andre enn oss selv